

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

De drie verzoeken (Mt. 4:1-11)

„Denk-beeld”, maar naar de Schriften!

Zondagavond j.l. was in het programma „Denkbeeld” via de televisie een joodse pascha-viering te zien. Deze „pésach” begon 12/13 april dit jaar (het etmaal begint bij de Joden ’s avonds). Zo viel deze keer het joodse pasche samen met de christelijke Goede Vrijdag . . . Bij een nabespreking, alweer via de televisie, in een bijzaal van de synagoge te Hilversum, viel steeds weer het begrip verbondenheid. Pascha-vieren is verbonden zijn met de vaders die uit Egypte werden geleid (gedenken is meer dan herdenken: Israël weet zich in de vrijheid gebracht). Tegelijk spreekt ook mee de verbondenheid met alle andere kinderen Israëls, die op dezelfde dag over heel de wereld verspreid pascha vieren.

Dat besef van verbondenheid is typisch bijbels: de historie van Israël is, bijv., ook Jezus’ historie. En ook die van Mattheüs/Levi. We legden er twee weken terug al de vinger bij. De Jood Levi schrijft niet maar lukraak over Jezus. Hij volgt diens weg aan de hand van de Schriften: „opdat vervuld zou worden wat door de profeet gesproken is” inzake Gods Zoon („uit Egypte geroepen”), Gods Knecht. Ook Jezus wordt „door het water” in de woestijn geleid. Met als doel: om verzocht te worden door de duivel.

Waarbij zal Israël leven?

Ook de volgorde der verzoeken zoals Mattheüs die geeft lijkt niet willekeurig (bij Lucas zijn de tweede en derde van plaats verwisseld). Wat was Israëls eerste probleem indertijd in de woestijn? Wat anders dan „water en brood”, het broodvraagstuk, zijn levensonderhoud en dus zijn leven: hoe blijf ik in leven? De ongezuurde broden uit Egypte, hoe houdbaar ook, zullen snel op geweest zijn . . . En dus: hoe blijft Israël in de woestijn in leven? De woestijn

levert wel iets op, maar niet genoeg. God zelf plaatste zijn volk voor dat probleem: „gedenk dan heel de weg, waarop de HERE, uw God, u deze veertig jaar in de woestijn heeft geleid, om u te verootmoedigen (klein te houden) en u op de proef te stellen ten einde te weten, wat er in uw hart was: of gij al dan niet zijn geboden zoudt onderhouden. Ja, Hij verootmoedigde u, deed u honger lijden, en gaf u het manna te eten, dat gij niet kendet . . .” (Deut. 8 : 2, 3a). Bij Jezus gaat de actie van *satan* uit — daarom heet het nu verzoeking en niet beproeving. En Mattheüs vertelt: „ . . . nadat Hij veertig (!) dagen en veertig nachten gevestigd had, kreeg Hij ten laatste honger.” Of vasten inhoudt totaal niets gebruiken (vgl. Luc. 4 : 2) zij in het midden gelaten: ook Johannes leidde een woestijnleven en at wat voorhanden was: sprinkhanen en wilde honing (Mt. 3 : 4). Maar duidelijk is: bróód is niet voorhanden, evenmin als bij Israël. Toen was het Góód die Israël voor het broodvraagstuk plaatste. Israël snakte af en toe naar de maaltijden van Egypte. God leerde zijn volk, dat ze niet alleen bij (op basis van) brood konden leven, maar bij alles wat God sprak: „ . . . van alle woord, dat uit de mond Gods uitgaat” (Deut. 8 : 3), of dat nu manna was of iets anders (in Kanaän). Hij leerde hun Godsvertrouwen — dat hebben ook mensen met een paar gezonde handen aan hun lijf nodig. Jezus kende de Schriften. Als *satan* suggereert: „als Gij Gods Zoon zijt (vgl. 2 : 15; 3 : 17), zeg dan dat deze stenen broden worden (vgl. 3 : 9)”, dan toont Jezus wat in Zijn hart is. Hij leeft — ook als de „Zoon van God” (2 : 15; 3 : 17) niet bij brood alleen. God, die spreekt en het is er, zal in zijn levensonderhoud voorzien. Hij weet zich afhankelijk en is vol vertrouwen. Niet waar: als God vóór ons is . . . Hij zal het later zijn discipelen leren: „zoek eerst het

Koninkrijk Gods . . .”. En ook: „Onze Vader . . . geef ons heden ons dagelijks brood” (6 : 25 v.v.; 6 : 9 v.v.).

Laat God zich provoceren?

Misschien lukt het op een andere manier, denkt *satan*. Dus neemt hij Hem mee naar de heilige stad en stelt Hem op de dakrand van de tempel. Met opnieuw een beroep op Zijn (Israëls) unieke positie en verhouding: „indien Gij Gods Zoon zijt, werp Uzelf dan naar beneden; er staat immers geschreven: aan zijn engelen zal Hij opdracht geven aangaande u, en op de handen zullen zij u dragen, opdat gij uw voet niet aan een steen stoot”. De duivel kent de Schriften ook. Weerlegt Jezus hem de eerste keer met de woorden van Mozes, ook hij citeert (een lied van) Mozes: Psalm 91 (m.i. slaat deze psalm op de uittocht uit Egypte en de tocht door de woestijn). Wat *satan* zegt staat onmiskenbaar in Gods Woord. Maar Jezus onderkent zijn bedoeling: God verzoeken. En opnieuw toont Hij de Schriften te kennen: „er staat ook geschreven: gij zult de Here, uw God, niet verzoeken” (Dt. 6 : 16).

Bij „God verzoeken” gaat het om de vraag: wat kan God, wat betekent (deze) God voor mij, hoe beweeg ik Hem tot overtuigende prestaties? Dat heeft alles te maken met het tweede gebod. Is (een) God ondergeschikt aan de mens (zoals bij de andere volken) of omgekeerd? Israël heeft in de woestijn heel wat keren geprobeerd God uit zijn tent te lokken, letterlijk en figuurlijk. Laat Hij maar eens tonen wat Hij kan, laat Hij maar eens onduidelijk (op ons bevel) demonstreren dat Hij de enige, eeuwige almachtige God is en dat Hij ónze God is. Alsof Hij dat niet steeds ondubbelzinnig bewees — maar dan op Zijn tijd en wijze. Tot zo’n houding wil *satan* ook Jezus verlokken. Wat een diepe indruk zou het op Jeruzalem hebben gemaakt als Jezus inderdaad midden in de drukte van het tempeldak was gesprongen en veilig „geland”: Hij had op slag Israël voor zich gewonnen. Maar Jezus weigert God en zichzelf acceptabel te maken door goocheltrucs en kunstgrepen. Israël en dus ook Hij (zo goed als wij) hebben God niets voor te schrijven — hoe graag ook wij in onze situatie zouden zeggen: dóet U toch eens iets opzien-

barends! Maar: Gods Knecht, zelfs al is Hij Zoon, dient Góds weg te gaan, Gods plaats en zijn eigen plaats te kennen. God laat zich niet provoceren, te voorschijn roepen op bevel.

Toch op handen gedragen!

Jezus gaat de door God gewezen weg — de Schriften vormen zijn handleiding. Hij weet wat God van zijn Knecht en Zoon Israël verwacht(te). Zou het Hem verbaasd hebben, dat de duivel Hem vervolgens meenam naar een hoge berg, Hem al de koninkrijken der wereld toonde en hun heerlijkheid en die aanbod voor één knieval? Of zou Hij als vanzelf gedacht hebben aan het slot van Israëls tocht door de woestijn? Toen kwam Gods bevel tot de middelaar van het oude verbond, Mozes: beklim dit gebergte . . . de berg Nebo . . . en aanschouw het land Kanaän, dat Ik aan de Israëlieten in bezit zal geven, en sterf op de berg . . . omdat gij ontrouw jegens Mij zijt geweest . . . (Deut. 32 : 48-52). De laatste verzoeking stelt Jezus voor de vraag: hoe bereik Ik mijn doel? Hij argumenteert niet: de duivel heeft niets weg te geven, want zelf noemt Hij de duivel „de overste dezer wereld”: de mens danst naar de pijpen van de duivel. Maar de weg naar het doel is de weg van „zoek eerst het Koninkrijk (koning-schap) Gods . . . Op dat punt had Mozes gefaald — hij liep God, Israëls Koning, voor de voeten (Num. 20 : 2-13). Dat kostte hem het beloofde land. Jezus heeft niet voor niets, als kind al, de woorden van het verbond geleerd. Hij verstond ze ook: „hoor, Israël: de HERE is onze God; de HERE is één! . . .” (Deut. 6 : 4). Hij kende de exegese van het eerste gebod en diende de duivel van antwoord: „ga weg, *satan*! Er staat geschreven: de Here, uw God, zult gij aanbidden en Hem alleen dienen” (Deut. 6 : 13).

Tegen deze Knecht en Zoon van God is *satan* niet opgewassen: deze Israëliet leeft bij alle woord dat uit Gods mond uitgaat. En dan wordt de Knecht op Gods wenken bediend: zie, engelen kwamen en dienden Hem! Bij het woord dat uit Gods mond uitgaat kán een knecht leven — zelfs in de woestijn. Op Gods bevel — en op zijn tijd en wijze — komen Gods engelen en wordt Gods Knecht op de handen gedragen!

G. JANSSEN — NIJVERDAL

De vrouw en de verloren drachme

(2 - slot)

De taal van de Bijbel

God schiep de mens mannelijk en vrouwelijk en zo de concrete mens, zo zagen we in het vorige artikel. Zij zijn geen halve mensen, wel mens in verscheidenheid. Zo heeft God het gewild. Vanuit een door ons geconstrueerd mensbeeld, dat een gedachtending is, moeten we de concrete mens niet uit het oog verliezen of trachten te beoordelen als half of ook eenzijdig. Verscheidenheid is geen eenzijdigheid. God zag al wat Hij gemaakt had en zie, het was zeer goed. In die verscheidenheid staan man en vrouw ook niet tegenover elkaar, maar zijn zij op elkaar aangewezen en voor elkaar bestemd. Daarom kunnen ze met elkaar omgaan, ook door de taal die zij spreken, want zij hebben ook daarin het menszijn met elkaar gemeen. Zij spreken elk in hun menselijke taal. Elk „op zijn wijs” als man of als vrouw, maar dit blijkt voor de omgang geen verandering te zijn.

Ik ben daarom niet zo onder de indruk van de klacht over de mannelijke structuren, die ook in de taal van de Bijbel overheersend zouden zijn en bij de vrouwen tot vervreemding leiden. Natuurlijk is het dwaas te ontkennen dat Gods openbaring bij haar ingaan in de tijd en in de culturen van de tijd daarvan gebruik maakt en daar ook de sporen van draagt. Wel moeten we daarbij bedenken dat Gods aanpassing nooit slaafs is maar altijd vrij: Hij neemt onze taal in Zijn dienst! Hij spreekt tot ons in Zijn Woord niet in de taal van de filosofen, maar in die van de gewone man en vrouw, ook wanneer deze taal in bepaalde woorden en beelden een eigen „openbaringskarakter” gaat vertonen. Ik denk hier aan de vulling van woorden als heil, gerechtigheid, heiligheid, genade en andere.

Toch blijven er de sporen van een bepaalde tijd en cultuur in de taal van de Bijbel, hoe zou het ook anders kunnen? God openbaart zich aan de mensen. Dat we in de Schrift zo mannelijke beelden, mannelijke namen tegenkomen, kan ons niet verwonderen, zelfs een wetenschappelijke taal zal daaraan wel niet geheel ontkomen. Dat zij zelfs domineren, behoeven we niet trachten te ontkennen, maar daardoor

kerkelijk leven

worden zij voor de vrouwen niet ontoegankelijk, noch behoeven zij zich daardoor buiten spel gezet te gevoelen. Dit kan slechts beweerd worden vanuit een polariserend uitgangspunt.

Deze toegankelijkheid erkent drs Maria de Groot in het hoofdstuk 'Taal en Beeld'. Zij citeert uit Ps. 18 van David de volgende woorden: Ik heb u hartelijk lief, Heer, mijn sterkte, o Heer, mijn schild, mijn steenrots, mijn vesting en mijn bevrijder, mijn God, mijn Rots, bij wie ik schuil, mijn schild, mijn hoorn des heils, mijn burcht.” Wel zegt ze: De bijbeltaal is cultuur- en plaatsgebonden, wij zouden deze beelden niet uit onszelf gezongen hebben, maar dit neemt voor haar niet weg „dat uit deze woorden een verschijning van God oprijst, die wij gelovig kunnen beamen”.

Wel mishaaft haar de oorlogsterminologie, die gegeven is door de context van strijd, maar deze beschouwt ze als niet meer dan een culturele uiting, Gods bevrijder zijn is het essentiële. Een andere feministe beschouwt de oorlogsterminologie: De Here is een Krijgsman, als specifiek mannelijk, Ex. 15. In dit hoofdstuk bezingt Israël zijn verlossing van Farao door het gebeuren in de Rode Zee: De HERE is een krijgsheld, de wagens van Farao en zijn legermacht wierp Hij in de zee. Wat lezen we echter verder in dit hoofdstuk? Dat Mirjam, die hier profetes genoemd wordt, een tamboerijn in haar hand nam en dat al de vrouwen uit de zingende menigte naar voren traden achter Mirjam aan met eveneens tamboerijnen in de hand en in reidansen. En Mirjam antwoordde de zingende mannen: 'Zingt voor de HERE, want Hij is hoog verheven, het paard en zijn ruiters wierp Hij in de zee'. Zouden onze feministische theologen niet meegezongen en op de tamboerijnen geslagen hebben, als zij er bij geweest waren en de verschrikkelijke ellende in Egypte mee hadden moeten doorstaan en opnieuw zagen opdoemen?

Overigens, de Bijbel spreekt niet

pastorale notities

Toen Abraham hoog bezoek kreeg, holde hij naar de tent en gaf zijn instructies aan Sara: beslag maken en koeken bakken. Als dan de mannen onder elkaar zijn, zegt de hoge Gast Zijn belofte: Sara gaat een kind krijgen.

Ze is er zelf niet bij, als die belofte gegeven wordt. Ze vangt Gods woorden wel op, maar dat kan ze alleen, door af te luisteren, aan de ingang van de tent. God vroeg wel, waar Sara was, maar het kwam bij Abraham niet op, om haar haastig te halen: Kom er bij, want er is wonderlijk groot nieuws voor jou! Toen de discipelen van de Here Jezus terugkwamen van het boodschappen doen in Sichar, stonden ze stomverbaasd, dat ze Hem aan-

troffen in gesprek met een vrouw. Toch vroeg niemand: Waarom spreekt Gij met haar? Die vraag lag hun vóór in de mond, want dit was wel erg vreemd: Onze Meester spreekt met een vrouw!

De emancipatie van de vrouw is één van de meest besproken onderwerpen in deze tijd en onze zusters brengen haar vragen mee naar binnen, in de kerk. We kunnen natuurlijk proberen haar het zwijgen op te leggen met toepasselijke teksten. Woorden, die in de Hof van Eden gesproken zijn en woorden die Paulus schreef.

Petrus heeft de zusters der gemeente aangespoord, om dochters van Sara te zijn, haar man onderdanig. Maar dan zouden de zonen van Abraham eens wat vaker moeten denken aan de vraag die God aan Abraham stelde: Waar is uw vrouw Sara?

Dan komen ze zover, dat ze met hun vrouw spreken en ze gaan nog verder op die goede weg: Alles met haar bespreken. In plaats van steeds maar weer toe te geven aan hun beslissingsdrift.

A. H. Algra, Sliedrecht

slechts in beelden, mannelijke en ook vrouwelijke, maar ook in een taal, die noch specifiek mannelijk of vrouwelijk is, maar aan mannen en vrouwen gemeenschappelijk. Ik denk hier onder meer aan zijn spreken over Gods liefde, Zijn genade, geduld, gunst, ontferming, barmhartigheid en Zijn gerechtigheid, die voor Zijn volk verlossend is. De vrouw is daar heus wel 'bij', ook in het Oude Testament. Daaruit stamt ook het in het Nieuwe Testament weer opgenomen beeld van de kerk als vrouw, als bruid. Datzelfde Oude Testament leert: Eer uw vader en uw moeder.

De verloren drachme

Feministische theologen hebben kritiek op overheersende mannelijke structuren. Er zijn er die zeggen dat zij zichzelf niet terugvinden in het mensbeeld van theologie en bijbel. En zo zijn ze op zoek naar haar verloren zelf, de verloren drachme.

Dat roept de vraag op wat dat verloren zelf dan toch wel is. Op die vraag krijgen we een duidelijk antwoord. Het is de vrouw die 'om wille van zichzelf bestaat', niet slechts 'ten dienste van anderen'. De vrouw is in kerk en theologie en cultuur slechts een 'verbindingsstreepje' geworden, een 'schakel tussen de Vaders met hun tradities en de zonen/dochteren van de toekomst. Zij is zelf 'onzichtbaar door dienstbetoon'. Zij is er altijd en alleen maar ten dienste van anderen. Wie en wat zij in zichzelf kan zijn wijkt daarvoor terug. Haar per-

soonlijkheid is niet van haar zelf maar van de mensheid. Het ideaal van de feministische theologen is een 'zelfstandig vrouwelijk bestaan'. God liefhebben betekent voor een vrouw in de eerste plaats 'zelfstandig mens worden'. Slechts dan is ze in staat naar de eis van het evangelie zichzelf te verliezen, maar dat moet gebeuren van binnen uit, vanuit mijzelf als zelf, vanuit een eigen gevonden centrum. Wat moet een man, nu de mannen aansprakelijk gesteld worden voor dit verloren zelf, hierop antwoorden? Het is misschien het beste Maria, de moeder des Heren te laten spreken, na de annunciatie, de geboorte-aankondiging: Zie, de dienstmaagd des Heren; mij geschiede naar uw woord.

Aan dit woord is alle humanistische conceptie van het eigenlijke en zelfstandige zijn van de vrouw vreemd. Trouwens ook 'n dergelijke conceptie van de man kent de Bijbel nergens. Het geheim van de mens is besloten in zijn het beeld Gods zijn, en nooit te vinden in een wetenschappelijke analyse van 'de mens zelf'. Daarom vindt de mens, man of vrouw, alleen zichzelf terug in de verzoende verhouding met God.

Ik kom hier tot wat ik in heel dit boek mis. Nergens wordt doorgestoten tot de kern van de bijbelse boodschap: de verlossing van de mens in de weg van vergeving door Jezus Christus, in de weg van de verzoening. We doen dit boek geen recht door slechts hier en daar wat vrijzinnige theologische gedachten te signaleren. Heel het boek gaat aan de kern van het evangelie voor-

bij ondanks alle spreken over verlossing en bevrijding. De kern daarvan wordt niet geraakt. Op een enkele plaats wordt daarover zelfs wat minachtend gesproken als een mannelijke voorstelling van zaken. Maar deze instelling barricadeert alle vinden van het verloren 'zelf'.

Het evangelie vertelt ons van een vrouw die zichzelf terug gevonden heeft. Zij ging wenend achter Jezus staan, maakte zijn voeten nat met haar tranen en droogde ze af met haar hoofdhaar en ze kustte zijn voeten en zalfde ze met de mirre, die ze meegenomen had in een albasten kruik. Van deze vrouw zegt Jezus de merkwaardige woorden: Haar zonden, haar vele zonden zijn haar vergeven, want zij heeft veel liefde getoond (Can. Vert.). Die zo rijkelijk betoonde liefde was vrucht en blijk van de vergeving van haar zonden, niet de grond er voor, dat blijkt uit het hele verband onweersprekelijk. En de Here zei tot deze vrouw: Uw geloof heeft u gered, ga heen in vrede. Mij dunkt dat deze vrouw zichzelf wel heeft teruggevonden. En de weg waarop is duidelijk! De gelijkenis van de verloren drachme laat ons weten dat er toen vreugde in de hemel was. Paulus zegt het zo: wie in Christus is is een nieuwe schepping.

De plaats van de vrouw

Wij behoeven intussen niet te ontkennen dat de vrouw in het verleden vaak in verschillende opzichten tekort is gedaan en ook in de kerk niet steeds de ruimte heeft ontvangen, die zij bijvoorbeeld in de eerste christelijke gemeenten wel bezat. In de maatschappij waren voor haar poorten gesloten enkel tengevolge van geringerschatting van haar vrouwelijke capaciteiten en mogelijkheden. Door weer opdringende heidense en gnostische motieven werd in de Middeleeuwen in kerkelijke kring de vrouw inferieur aan de man gedacht en zelfs de vraag gesteld of zij wel naar Gods beeld geschapen was. Op een synode stelde een bisschop dat de vrouw geen mens was. Gelukkig is daarmee het beeld van de vrouw in vroeger eeuwen niet volledig getekend, we horen ook andere geluiden. Maar dat er discriminatie is geweest, valt niet te loochenen. Het evangelie leert ons duidelijk dat er in het kindschap van God geen onderscheid is tussen 'mannelijk en vrouwelijk', Gal. 3:26. In Christus is er herstel van de door de zonde geslagen disharmonie ook tussen de sexen. Maar dit betekent geen nivellering van de sexen noch van de in het sexeverschil wortelende positie van man en vrouw, in het huwelijk noch daarbuiten. Ik roer hier een kwestie aan, die ik nauwelijks meer dan noemen kan op deze plaats. Een afgerond systeem van plaatsbepaling is waarschijnlijk onbereikbaar.

Wel zijn er enkele uitgangspunten, waarover iets kan gezegd worden.

Gelijkwaardigheid houdt geen gelijkheid in: een vrouw moet alles kunnen, wat een man kan, of ook omgekeerd. Deze gedachte leidt tot een concurrentiestrijd, die door 'Als vrouwen aan het Woord komen' duidelijk wordt afgewezen. In de plaats daarvan wordt het motief van de 'verzoening' gesteld, het verwerpen van de 'tegenstelling'. De geslachten zijn geschapen als elkaars 'aanvulling'. Het heeft echter alleen zin van aanvulling te spreken als het onderscheid wordt gehandhaafd, niet slechts als een theoretisch gegeven, maar als concrete werkelijkheid, die zijn consequenties heeft.

Ik ben er niet zo gerust op dat deze in de praktijk door de (alle?) feministische theologie worden genomen als ik let op de door haar zelf getrokken verbindingslijnen met de huidige emancipatiegolf. Tot de emancipatie behoort, zo lees ik, dat meisjes alle beroepen kunnen uitoefenen en dat er gelijke mogelijkheden zijn voor vrouwen en mannen. Kortom, dat je in je keuze niet wordt beperkt op grond van je sexe. Is dit iets anders dan nivellering in de praktijk en het uitgaan van het concurrentiemotief? Ik denk aan het aangehaalde lied van Dorothee Sölle, dat als titel heeft: Meditatie over Lucas I. Ik citeer daaruit:

Er staat geschreven dat Maria sprak
hongerigen overlaadt hij met gaven
en rijken zendt hij heen met lege handen
zijn dienaar Israël heeft hij zich aangetrokken
gedachtig aan zijn barmhartigheid.

Zo zeggen wij het nu
vrouwen zullen reizen naar de maan en in het parlement
beslissingen nemen
aan hun verlangen naar zelfbeschikking wordt voldaan.

Even eerder nog dit:

zij verschaffen zich hun eigen
beter recht.

Ik stel niet alle feministische theologen hiervoor verantwoordelijk, maar signaleer hier wel een weigering het onderscheid in rekening te brengen tussen man en vrouw vanuit een valse concurrentiezucht. Daarmee zeg ik niet: geen vrouw in het parlement, dit om misverstand te voorkomen. Ze zijn daar voor bepaalde taken m.i. vrijwel onmisbaar. Maar hier is meer aan de orde. God schiep de mens mannelijk en vrouwelijk, had Hij daar ook Zijn bedoeling mee? Toch zeker niet om onze biologische gegevens te overstijgen, pag. 24, in een alles vervagende, onderscheidingen opheffende, aan de negatieve

theologie verwante mystieke roes? In Christus is de verlossing gegeven van de perversiteit, van het misbruik maken van het onderscheid in sexe en komen beide man en vrouw weer op hun eigen plaats te staan, met hun eigen 'ambt' in de gemeenschap met en dienst aan de Here. Het zich aan Hem geven in die dienst verjaagt alle concurrentie als kaf voor de wind, evenals elke discriminatie. Dan geven de mannen aan de vrouwen eer, niet slechts in het huwelijk, 1 Petr.

3:7. Want God schiep de mensen naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hem; das bedeutet: der Mensch hat diese Hoheit und diesen Adel nur, soferne nicht selbst etwas für sich ist.¹⁾ Mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen. Dat moet vanuit het evangelie verdisconteerd worden. En daarbij hebben wij elkaar nodig.

1) Hellmuth Frey: Das Buch der An-fange, in Die Botschaft des Alten Testaments, of Gen. 1:27.

D. VAN DE WETERING — SASSENHEIM

Vrouwen-emancipatie - een bijbelse opdracht?

God's Woord geeft ons richtlijnen hoe wij als christenen hebben te leven. Een samenvatting daarvan vinden we in Gal. 3:2, 28. 1)

„Want gij allen die in Christus zijt gedoopt, zijt met Christus bekleed. Er is geen jood of heiden meer, er is geen slaaf of vrije, er is geen man en vrouw: allen tezamen zijt gij één persoon in Christus Jezus.”

En ook in Kol. 3:9b-11.

„Legt de oude mens met zijn gedragingen af, bekleedt u met de nieuwe mens, die op weg is naar het ware inzicht, zich vernieuwend naar het beeld van zijn schepper. Dan is er geen sprake meer van heiden of jood, besneden of onbesneden, barbaar en onbeschaafde, van slaaf of vrije mens. Dáár is alleen Christus, alles in allen.”

Met dit Goddelijk Evangelie trok Paulus de toenmalige wereld door. Men nam dit woord aan, men kwam tot geloof en vormde gemeenten van onze Here Jezus Christus, die naar dit woord leefden.

Zo willen ook de gemeenten van onze Here Jezus Christus in de 20e eeuw naar dit evangeliewoord leven. In de voortgaande ontwikkeling ervan (we zijn op weg naar het ware inzicht: Kol. 3:10) zullen we ons door God's Woord laten leiden. En niet door het woord van de wereld (maatschappij), uit vrees dat we ons daar anders wellicht buiten zouden stellen.

God's Woord was in de tijd van Paulus voor de toenmalige wereld, de Joden en de Grieken, al een ergernis en een dwaasheid. En in de wereld van vandaag is het niet anders.

1) Aanhalingen steeds uit de Willibrord-vertaling.

Naar het evangeliewoord is er in de gemeente van Christus geen ongelijkwaardigheid, want de leden ervan zijn tezamen één persoon in Christus. Wel is er verschil in afkomst, stand en geslacht. Er zijn christenen die van afkomst Jood of heiden, van stand slaaf of vrije zijn en die van geslacht verschillen: man of vrouw.

Maar in de gemeente van Christus zijn de leden elkaars broeders en zusters, Matth. 12:50. Daar is de vrouw de zuster van haar man, de broeder.

Ongeacht afkomst, stand of geslacht leven we daar met elkaar in een christelijke levenswandel naar Kol. 3:12 t/m 15. De rijken met de armen, de ontwikkelden met de minder ontwikkelden, de mannen met de vrouwen. Ieder in de eigen taak en met de eigen roeping. Dit blijkt in hetzelfde hoofdstuk, nl. Kol. 3:18 en 19 t.a.v. man-vrouw-verhouding: „Vrouwen weest uw man onderdanig, zoals het christenen betaamt. Mannen hebt uw vrouw lief en weest niet humeurig tegen haar.”

Hoewel er in de gemeente van Christus geen ongelijkwaardigheid is, is er wel onderdanigheid. Bijvoorbeeld in de man-vrouw-verhouding.

Omdat zij in Christus één persoon zijn kan dit onderdanig zijn niet betekenen dat de vrouw minder is, op een lager plan staat, dan de man. Evenmin als bij Jezus gezegd kan worden dat hij minder is dan zijn ouders. Hij was hen echter wel onderdanig. (Luc. 2:51).

Met deze bijbelse visie op gelijkwaardigheid en onderdanigheid staan wij als christenen niet buiten de maatschappij, maar in de maatschappij, echter zonder van de maatschappij te zijn! Want de maatschappij wil van onderdanig-

VROUWENKONTAKTDAG 1979

Op zaterdag 1 september 1979 D.V. hopen wij de vrouwenkontaktdag te houden in Utrecht.

Wilt U deze datum vast eventjes noteren?

heid nauwelijks nog iets weten en men predikt wel gelijkwaardigheid, maar het is duidelijk dat de één meer gelijkwaardig is dan de ander. En zo ontstaan er actiegroepen, die als reactie groepsvorming oproepen van vóór- en tegenstanders. Gelijke rechten voor man en vrouw. Baas in eigen buik. Stem eens op een vrouw. Allerwege is onvrede, strijd en na-ijver.

Zo is het in de wereld die van God vervreemd is.

Het huwelijk wordt ondermijnd, het aantal echtscheidingen stijgt onrustbarend. Er is te weinig liefde en teveel genotzucht.

En in deze maatschappij, deze wereld komt het woord van onze God: doch jij niet alzo.

Gij zult leven naar Kol. 3: 12-15 en dat geldt gelijkelijk voor de vrouw, die onderdanig moet zijn aan haar man, als voor de man, die niet humeurig mag zijn tegen zijn vrouw.

De bijbel roept iedereen op tot dit christelijke leven, zoals beschreven staat in Kolossenzen 3, zowel wereldling als christen.

En dat is iets geheel anders dan een oproep tot vrouwen-emanipatie.

Als de gemeente van Christus zó leeft dan is zij een licht op de berg. Dan verwekt zij de wereld tot jaloezie. En als de wereld dan niet luistert, omdat de vrouw niet tot het ambt toegelaten wordt, dan kunnen we slechts konstateren dat de wereld **niet** luisteren wil.

Een vraag: is het in die kerken waar men de vrouw tot het ambt heeft toegelaten zichtbaar, dat die steen des aanstoots om naar het Evangelie te luisteren voor andersdenkenden is weggevallen?

Als christenen zijn wij „op weg”. We hebben de oude mens afgelegd en de nieuwe mens aangedaan, de nieuwe mens die op weg is naar het ware inzicht (Kol. 3: 10).

Op deze weg zijn wij niet aan onszelf overgelaten. Naar de belofte van onze Here Jezus Christus is de Geest der Waarheid in ons midden, om ons te leiden.

Op onze levensweg spelen overleveringen (tradities) een belangrijke rol. Dal blijke de hele bijbel door. Zo schrijft Paulus in 1 Kor. 11: 2 „Ik moet u prijzen dat gij bij alles aan mij blijft denken en u houdt aan de overleveringen die ik u heb doorgegeven.”

Bij Paulus zijn de christelijke tradities (overleveringen) een **prijzenswaardige** zaak! Dat mag wel eens opgemerkt worden nu in onze tijd het vasthouden aan of het niet zonder meer prijsgeven van tradities, als een **kwalijke** zaak wordt beschouwd.

Uiteraard zijn onze christelijke tradities onderworpen aan het gezag van de Heilige Schrift. Is men van mening dat een christelijke traditie (bijv. dat alleen mannen de ambten mogen vervullen) niet in overeenstemming is met God's Woord, dan spreekt men daarover met zijn medechristenen.

Mij spreekt niet alleen, maar men **luistert** vooral ook.

Bidden wij de Here wel om een **luisterend oor**?

Het zou kunnen zijn dat men argumenten beluistert waar men zelf niet aan is toegekomen. Want: „Is God's Woord soms van u uitgegaan? Is het alleen tot u doorgedrongen?” (1 Kor. 14: 36).

Dit christelijke gesprek is iets anders dan spreken over bewijzen en wie ze zal moeten leveren.

Zoals in de Bijbel dikwijls voorkomt dat men aan oudsten en wijzen raad vraagt, zo is het niet onbijbels een verschil van inzicht aan wijze mannen voor te leggen.

Want in de zaak of de vrouw tot de ambten mag worden toegelaten, is geen sprake van een misbruik zoals in Marc. 7: 11 e.v. (zie Opbouw d.d. 12-1-'79, blz. 12).

Luistert nu eens naar de argumenten van een broeder in Christus, die het prijzenswaardig vindt zich te houden aan de overleveringen van de apostel Paulus. En die deze overleveringen ziet in de lijn van onze voorouders.

Ziet Paulus het ondergeschikt zijn van de vrouw aan de man als een tijdgebonden regel? Een regel waarvan we kunnen afstappen als de tijden, zoals nu het geval is, veranderen?

Neen, zeker niet.

Hij beroept zich op de scheppingsordinantie, nl. in 1 Tim. 2: 13: „ik sta haar niet toe zelf onderricht te geven of de man te overheersen; zij moet rustig toehoren. Want Adam werd het eerst geschapen en daarna Eva”. Zie ook Gen. 2: 18, 21, 22.

Vervolgens beroept Paulus zich op de Wet in 1 Cor. 14: 34: „... zij moeten ondergeschikt blijven, zoals trouwens de Wet het voorschrijft.”

En dan noemt hij ook nog de goede zede in 1 Cor. 14: 34: „...; het past nu eenmaal niet voor een vrouw in de gemeente het woord te voeren.” Tegenover de scheppingsordinantie en de wet is de goede zede maar een bij-argument. Overigens moeten we er goede aandacht aan besteden dat Paulus zegt dat het vrouwen niet vergund is om in de gemeente **het woord te voeren**, d.w.z. dat ze niet mogen spreken ofwel onderrichten.

Dit is iets anders dan bidden en

D. W. L. MILO — DALMALLY

ONS NIEUWE LIED

Onze kerkzang komt in beweging. Langzaam maar zeker. De Heer van ons lied zij geprezen, met telkens nieuwe zangen.

De landelijke vergadering van onze kerken heeft ¹⁾ enkele uitspraken gedaan teneinde herziening en uitbreiding van ons kerklied te krijgen. Vooraf zijn zeer uiteenlopende opmerkingen gemaakt, van uiterst behoudend tot uiterst vooruitstrevend. Dat is fijn. We zijn er allemaal bij betrokken en moeten ons zegje kunnen doen. De pluriformiteit zit ons bovendien ingeschapen en we moeten onder elkaar ook dingen kunnen zeggen, waar nog niet allen het mee eens zijn. Al was het maar om elkaar aan het denken te zetten. De bedoelde uitspraken gaan over de psalmen, de gezangen en de samenwerking in dezen.

De psalmen

Dat we hier op aarde nooit volmaakte psalmzang zullen hebben is zonneklaar. Als we de Schrift en onszelf kennen weten we dat; al heeft de historie het ons verder wel duidelijk gemaakt. De recente serieuze pogingen in de binnenverbandse gereformeerde kerken hebben het overtuigend bewezen ²⁾: dat ongeïnspireerde orthodoxie tot kerkelijk geknutsel leidt. Zo iets kunnen we onze wereldse vorsten niet aanbieden — laat staan de Heere. Ook de stemmen voor een speciale Schrift-getrouwe berijming kwamen niet ter zake; die hadden in de binnenverbandse bundel al meegesproken.

De algemeen bekende interkerkelijke berijming, voorkomend in het „Liedboek voor de Kerken”, is niet volmaakt. Uiteraard. Maar wel stukken beter bevonden dan wat onze kerken nu al vier eeuwen en langer de Heere hebben toegezongen. In zoverre de nieuwe berijming niet boven de oude zou uitgaan, kan altijd de oude berijming in stand worden gehouden. Niemand heeft om de afschaffing verzocht, voorzover wij weten.

Dat de landelijke vergadering besloot elkander vrij te laten in het gebruik van de I.K.B. naast de oude berijming (1773) is een verblijdende zaak. Een voorbeeld van gezonde samenwerking in volkomen vrijheid. Waar verscheidene kerken die nieuwe berijming nu al jarenlang in gebruik hebben, is het plaatselijke gebruik voorafgegaan aan een landelijk

profeteren, dat wel aan de vrouw is toegestaan (1 Cor. 11: 5).

Bij onderricht geven spreekt men zijn eigen leer op eigen autoriteit, en dat is de vrouw niet vergund. Bij profeteren is men woordvoerder van God en spreekt men niet met eigen autoriteit (zie Opbouw 5-8-'77, blz. 222).

Er zijn wel veel taken die de vrouw mag vervullen. Het N.T. staat er vol van. Nergens blijkt echter dat de vrouw in een **ambt** werkzaam is geweest.

Slechts in 1 Tim. 5: 9, 10 wordt gesproken van een taak van weduwen. Verondersteld wordt dat deze taak dicht ligt in de buurt van het diakenambt. Zekerheid daarover is er niet. Daaraan zal het wellicht toegerekend moeten worden dat Acta X van het convent van Nederlandse kerken in Wezel (1568: zie Opbouw 12-1-'79, blz. 11) niet tot uitvoering is kunnen komen.

Overigens moeten we hier in aanmerking nemen dat deze weduwen

aan nogal wat vereisten moesten voldoen o.a. dat zij zestig jaar of ouder moesten zijn. Jonge weduwen kwamen in 't geheel niet in aanmerking (1 Tim. 5: 11). Het zijn nogal rigoureuze beperkingen.

Bij al wat Paulus over de vrouw in gemeente schrijft, blijft hij in overeenstemming met zijn beroep op de scheppingsordinantie.

In Gen. 2: 18 e.v. lezen we dat er bij de schepping al een orde is: eerst werd de man geschapen en daarna de vrouw als zijn hulp. Het scheppen van de vrouw uit de rib van de man geeft aan dat zij onderling zo verbonden zijn dat de man niet kan heersen over de vrouw. Het gaat in de schepping niet alleen over het huwelijk, de onderlinge relatie tussen man en vrouw; maar eveneens over de verhouding van de man (Adam) en de vrouw (Eva) als gelovigen, als dienaren van God: als kerk.

Eva heeft als eerste de verhouding

besluit. Dat laatste is niet gebruikelijk, maar het kan wel een vrucht van reformatie zijn.

Gezangen

Minder duidelijk was de landelijke vergadering ten aanzien van het Liedboek voornoemd. Er werd zelfs nog een stem gehoord, om vooraf een grondige en principiële studie te maken van de plaats der gezangen in de eredienst: een zeer belegen gedachte. Na alles wat op dit punt reeds is bereikt en gepubliceerd lijkt het wel, of men de zaak van de gezangen alsnog in het vergeetboek wil plaatsen. Of... zou een grondige en principiële bezinning alleen uit eigen kring kunnen komen? Er zijn mensen, die alleen koekjes van eigen deeg lusten. Maar dan zij opgemerkt, dat in de keuken van het Liedboek ook onze eigen inbreng geweest is.

Een andere opmerking was, dat het Liedboek misschien wel meer naar de kerk zou worden meegenomen dan de Bijbel. Deze vrees lijkt ons gezond. We zouden het desnoods zonder liedboek, maar niet zonder bijbel kunnen stellen. Maar laten onze kerken dan een aantal liedboeken in voorraad houden (en even uitreiken bij de begroeting, zo gaat dat hier). Wat is daar tegen? Het kost ons de kop niet en bij een forse bestelling krijgt de eigenares haar naam nog op de boekjes gedrukt ook.

Maar voor een ding hoeven we echt niet bang te zijn. Voor de mogelijkheid dat het Liedboek ons van de Schrift zou afvoeren. We hebben nog nooit in binnen- en buitenland een liedboek aangetroffen, dat zo zeer aan de Schrift appelleert als het Liedboek voor de Kerken. In verscheidene artikelen poogden we dit aan te tonen. Over die Schrift-gebondenheid heeft een internationaal congres in Duitsland onlangs zeer waarderen gesproken.

Nu, de landelijke vergadering benoemde een commissie. Die moet na gaan, wat in de plaatselijke kerken zo al gerealiseerd is, wat regionaal reeds bezonnen is en die moet aanbevelingen doen, om tot verbetering en vermeerdering van onze gezangen te komen. Het Liedboek is uitgangspunt; de mogelijkheid van een eigen uitgave mag worden onderzocht.

Ook dat lijken ons wijze besluiten. Want het is bekend dat sommige kerken goed vorderen met haar kritiek op het Liedboek. We hoeven maar naar de publikaties van Eindhoven³⁾ te wijzen — voorbeelden van plaatselijke vrijheid en plaatselijke wijsheid. En Eindhoven staat gelukkig niet alleen.

Juist die plaatselijke initiatieven van gedrevenen! Niemand immers garandeert dat een synodale commissie de hulp van Gods Geest geniet. Maar wanneer het onze goede God behaagt mensen als Bezaleel en Aholiab, als Barnard en Muus Jacobse, toe te rusten met zijn Geest der wijsheid, om schone dingen te maken⁴⁾ dan moet die Geest, waar ook werkzaam,

met God stuk gemaakt door in zonde te vallen. Maar wij hebben allen in Adam, die als tweede in zonde viel, gezondigd. Adam's zonde is beslissend, Adam representeerde de mensheid.

Zo mag duidelijk zijn dat de rangorde in de schepping er niet alleen één is voor het huwelijk, maar ook voor de kerk.

Er wordt wel opgemerkt dat als Paulus vandaag zijn brieven zou hebben geschreven, hij de vrouw ook de ambten zou hebben toebedeeld. Uiteraard zou er op verschillende plaatsen op een andere wijze door hem geschreven zijn.

Maar dat hij dan aan de scheppingsordinantie zou hebben getornd is toch wel een veronderstelling die geen enkele grond vindt in zijn brieven.

De gaven die Gods Geest geeft aan mannen en vrouwen zullen gebruikt moeten worden, zoals hij dat aan geeft in Zijn Woord.

Daar, in dat Woord, laat Hij Paulus

verwijzen naar de scheppingsordinantie. Het is ondenkbaar dat Gods Geest vandaag tegen de scheppingsordinantie in zou gaan. (zie art. III N.G.B.).

We zien dan ook dat Jezus, die zoveel vrouwen om Hem heen had die Hem dienden, die met Hem optrokken en waar Hij veel om gaf, toch twaalf **mannen** tot apostelen heeft gekozen.

En dat er zeven **mannen** werden gekozen (Hand. 6:3) ook nadat de Geest reeds was uitgestort.

Ook uit deze voorbeelden valt op te maken dat de ambten in de gemeente door mannen vervuld behoren te worden.

Wat betekent **emancipatie**? Bevrijding van een of ander gezag, het toestaan van gelijke rechten voor de wet.

Het zal voldoende duidelijk zijn dat emancipatie van de vrouw met betrekking tot de ambten in de gemeente **geen** bijbelse opdracht is.

niet miskend worden. Want die Geest is alle eeuwen door dezelfde geweest en kan herkend worden aan zijn werken — niet aan een synodaal zegel.

Eigen bundel?

Na wat we gezien hebben bij de binnenverbandse kerken²⁾ zijn we weinig hoopvol. De talenten binnen de vrijmaking aanwezig, zijn met zeventig procent verminderd. Mocht de commissie inderdaad tegen een goede eigen bundel aanlopen, dan is dat een wonder Gods. Waar we altijd voor open staan.

Aanbevelingen

We hebben het eerder gezegd: wanneer onze kerken elkaar de vrijheid laten het Liedboek te gebruiken, niet alleen voor de psalmen maar ook voor de gezangen, behoeven we niet bang te zijn dat we minder Schriftuurlijke liederen zullen zingen. Zo goed als onze predikanten, ouderlingen, organisten en gemeenteleden wisten, wat ze van de oude psalmbundel wel en niet konden gebruiken — zo kunnen we ook op het punt van de gezangen elkaars mondigheid aanvaarden. We zijn ook gewoon de preken op een goudschaaltje te wegen — waarom ons antwoord op Gods Woord niet met aandacht gekozen?

De commissie zal dus aanbevelingen doen om tot herziening en uitbreiding van ons kerklied te komen. Een selectiebundel uit het Liedboek wordt door de eigenares niet toegestaan. Dat is niet erg. Niemand kan er bezwaar tegen maken, wanneer we achter in ons Liedboek een lijst van aanbevolen gezangen leggen. Dat idee hebben we vaker gelanceerd. En dat idee is zonder kosten uitvoerbaar.

Wij achten het aanbevelenswaardig, dat de commissie, na overleg met Eindhoven en andere gevorderde kerken, ons een lijst geeft van die gezangen, die zij van harte kan aanbevelen als in overeenstemming met de Schrift en een gezonde uitbreiding van onze eredienst. Zij neemt de kerken daarmee veel werk uit handen. Mocht zij daarbij tot een eigen bundeltje komen... die kan daarbij gevoegd worden.

Gemeenschappelijk?

De landelijke vergadering verzocht de commissie te komen „zo mogelijk tot een gemeenschappelijke gedragslijn”. We vragen ons af: waarom?

Is die wens naar eenvormigheid in de landelijke kerkzang ons door de Schrift opgelegd? Of is hij ingegeven door de idee van een landelijke kerk met plaatselijke filialen misschien? Inderdaad geeft de D.K.O. mogelijkheden voor algemene regeling van zaken, die „de kerken in het gemeen aangaan”. Dat kan zijn een naam, die bij de overheid zal worden geregistreerd. Dat kan zijn een gemeenschappelijke vertegenwoordiging bij de overheid, bij de pers, bij radio en televisie. Dat kan zijn ons gezamenlijk contact met buitenlandse kerken, misschien gezamenlijke zending of hulpverlening.

Maar is de kerkzang nu wel een zaak, die gezamenlijk moet worden geregeld? Terwijl daarover zo verschillend gedacht wordt? Kunnen de kerken (om het heel duidelijk te zeggen) in haar verkeer met de Koning der kerk... niet vrijuit spreken?

Stel u even voor dat al onze gezinnen dagelijks dezelfde voorgeschreven gebeden zouden opzenden. Zou dat niet de dood in de pot betekenen? En geldt zo iets niet voor plaatselijke kerken? De wekelijkse gebeden worden toch niet centraal geregeld? De tekstkeuze wordt toch ook niet (meer) opgelegd? Het kerkelijk jaar bindt ons toch niet? En geen twee kerken zijn gelijk in noden, in ervaringen, blijdschap, zorg, dankbaarheid en karakter. Zie maar naar Johannes' brieven.⁵⁾ Dát is nu juist leven: ongelijkheid in bloei en vrucht, pluriformiteit in goede werken, veelsoortigheid in rassen, kleuren, tongen, talen, landstreken, dialecten, talenten, geestesgaven. En met al die andere karakteristieke eigenschappen — eenzelfde Heer! Wie dat wil uniformeren maakt het leven in de kerk onmogelijk.

De kerken kunnen niet in de pas lopen. En behoeven dat niet⁵⁾ zegt de Schrift. Laat ieder maar oppassen om niet achteraan te komen in de genade en in de goede werken. De een is soms verder dan de ander. In de vervulling van haar opdracht: zingt de Heere een nieuw lied!

1) En wel op 28-10-'78 en 25-11-'78 — 2) zie onze artt. van 17-2-'78 tot 15-5-'78 —

3) in ons blad van 16-2-'79 e.v. — 4) Ex. 31:1-11 — 5) Openb. 1-3.

ingezonden

DE NAAM VAN DE KERKEN

Gehoorzaamheid is beter dan offeranden, opmerken beter dan het vette der rammen, 1 Sam. 15.

Als ik de situatie, waarin onze kerken zich bevinden op me laat inwerken en het geharrewar, ook in „Opbouw”, over de naam der kerken en wat daar zoal mee samenhangt, overzie, moet ik steeds weer aan dit Schriftwoord uit 1 Sam. 15 denken.

Hoe is het toch gekomen dat we elkaar zo moeilijk meer verstaan en begrijpen? Dan ga ik even terug naar de jaren 67/68. In de strijd die we toen hadden te voeren zijn we altijd beschuldigd van ontrouw aan de Schrift, belijdenis en D.K.O., kortom wij werden gebrandmerkt als mensen die bezig waren de kerk van haar Geref. karakter te beroven. De meesten weten nog wel hoe dat ging.

Onze „woordvoerders” daarentegen, wezen met klem deze zware beschuldigingen van de hand en voor God en Zijn gemeente ontkenden zij, de Geref. kerken te willen verwaarlozen. Niets was minder waar. Juist de trouw aan die kerk noopte ons tot die strijd. Dat was ons uitgangspunt! Desondanks werden we buiten gezet, maar onze belofte van trouw was voor Gods aangezicht afgelegd. Die grondslag voor ons kerkelijk leven is nooit door iemand onzer afgezworen en daarom rust op ons allen de grote verantwoording, tegenover de Heer der kerk als tegenover alle broeders en zusters, deze belofte waar te maken en in te lossen. Gehoorzaam doen aan wat toen voor Gods aangezicht beloofd is, dat is de weg waar we dan ook de zegen des Heeren op mogen verwachten.

Reeds te lang dwalen we als schapen en velen zijn opnieuw verontrust over wat nagelaten wordt en zien de toekomst voor onze kerken donker in. Ze vragen zich af, zijn de beschuldigingen van 67/68 dan toch juist geweest? Hebben we gelogen toen we beloofden, dezelfde te willen blijven als die we waren voor de scheuring?

Bang voor nieuwe hiërarchie?

We mochten, onder de leiding des Geestes, in de strijd tegenover de aanvallen der nu „binnenverbanders” staande blijven. Eindigen we nu met het vlees, door de hiërarchie der „vrijheid” te aanvaarden? Wie heeft ons betoverd? Is het tevergeefs geweest dat we zoveel hebben onderzonden?

Het past ons in ootmoed terug te keren tot ons uitgangspunt, om alsnog gehoorzaam de weg te gaan die we beloofd hadden te zullen gaan. Dat zal eerst moeten, terug naar het begin. De trouw aan Schrift en belijdenis en voor mijn part ook de d.k.o., al of niet herzien. Deze weg zal ons als kerken van Christus samenbinden

en ook tegenover hen die ons hebben uitgedreven zullen we verantwoord zijn. Ook heilzaam voor heel de Gereformeerde gezindte. Maar nog eens, in de eerste plaats zouden we gehoorzaam zijn aan God. We hebben beloften afgelegd.

De Heere geve ons die genade, tot eer van Zijn naam en tot opbouw van Zijn gemeente.

J. H. de Jong,
Hardinxveld/Giessendam

☆☆☆

De kring van hen die behouden worden

Het moet er dan eindelijk maar eens van komen.

Na de diverse pennevruchten over onze naam, kon ik mijn pen niet langer laten liggen. En misschien mag ik deze keer even op het papier van Opbouw iets kwijt.

Om te beginnen zou ik graag iets doorgeven uit die kerkelijke papieren, die mij het meest dierbaar zijn, de Schriften.

In Handelingen 2 vers 47 lezen we: „En de Here voegde dagelijks toe aan de kring, die behouden werden”. Wat een duidelijke naam, 'de kring van hen die behouden werden'. Wel een beetje lang. Langer in ieder geval dan de naam die een van de broeders bejacht heeft, 'Bijbels Reformatorische Kerken'. Toch zou ik niet graag BRK-er genoemd worden. Het is zo verwarrend, B.R.K. Zeg nou zelf. Want als reformatorisch bijbel is, dan is BR dubbel op. En als R niet B is, dan zou je die R maar gauw moeten schrappen. Je krijgt dan BK. Maar de K is toch bijbels? Tenminste, als we met de Kerk ook inderdaad de Gemeente bedoelen. Overigens lees ik in de Bijbel alleen maar over de Gemeente, het lichaam van Christus. Je weet wel, de kring van hen die behouden worden. Ik lees zelfs niets over een ware- en een valse Kerk, alleen over de Gemeente. Maar..., over die Gemeente wel zeer heerlijke dingen. Dus kan de K eigenlijk ook wel geschrapt worden.

Nee, dan voel ik toch wel het meest voor die andere naam, ook genoemd in het boek Handelingen. De naam Christen. „... en dat de discipelen het eerst in Antiochië Christenen genoemd werden”. Handelingen 11 vers 26. En slaan we dan meteen even Handelingen 26 vers 28 op. Daar zegt Agrippa tot Paulus: „U wilt mij wel spoedig als Christen laten optreden!” Optreden als Christen. Getuigen van onze Heer, van Christus, van Hem die ons een nieuwe naam heeft beloofd. Openbaring 2 vers 17.

Tussen de naam Christen en die nieuwe naam zitten we nu. Ik kan mij nog herinneren, dat er vlak na de Bevrijding gesproken werd over de Bezwaarden. Als jongens begrepen we daar niet zoveel van, maar we waren het wel. Later werden we 31ers genoemd, maar ook daar zaten we niet mee, want we waren nog lang niet zo oud. Weer later werd het gewoon Vrijgemaakt. En dan is het nu G.V.B.V. Mogelijk wordt dat V.G.K. of N.G.K.

Jonge, jonge, wat een toestanden voor mensen die tot de kring van verlost, van kinderen van God behoren.

Maar, om heel eerlijk te zijn, ik zou het ook niet zo gauw weten. Ik denk wel dat we te ver van onze broeders en zusters uit het boek Handelingen

verwijderd zijn om ons nog onbevengende discipelen van Jezus te laten noemen. Dat klinkt niet zo gereformeerd.

En toch was het toen duidelijk. Neem nou Dorcas bijvoorbeeld. Zij was een discipelin.

En wat zijn wij, mijn beste broeders en zusters?

Zijn wij wie we zijn, of zijn we hoe wij heten?

Om nu dat laatste een beetje dichterbij dat eerste te brengen, zou ik niet teveel gebonden willen zijn aan een naam, maar vrij omdat Jezus mij heeft vrijgemaakt. En dan voelt u wel waar ik heen wil.

Vrije Gereformeerde Kerken lijkt mij nog zo gek niet. Voorlopig.

In Christus verbonden, uw

Bert Koning

☆☆☆

Er is de laatste tijd nogal wat geschreven in Opbouw over de naam van onze kerken. Ook al omdat het hard nodig is om een echte naam te krijgen. Zo is ook de naam „Vrije Gereformeerde Kerken” naar voren gekomen. Dat lijkt mij de beste naam voor onze kerken, hoewel er sommigen ook anders over denken. Wij hebben met de vrijmaking gezegd dat wij Gereformeerd blijven, en zijn toen vrijgemaakt van het synodale juk dat men ons op wilden leggen. Wanneer wij zeggen „wij zijn vrijgemaakt”, belijden wij daarmee, dat wij dat niet zelf hebben gedaan, maar dat God ons heeft vrijgemaakt. Maar onze vrijgemaakte broeders en zusters hebben zich weer het synodale juk op laten leggen en zijn zodoende nog wel vrijgemaakt maar leven niet meer als Vrije Gereformeerde kerken. De vrijheid die God ons geschonken heeft hebben ze opzij laten zetten. Zodoende kunnen zij zich niet ergeren aan de naam Vrije Gereformeerde Kerken, wanneer wij tenminste die naam aannemen, en daarnaar leven. Er zit voor ons een belijdenis in, dat God ons nog altijd ruimte laat om vrij als Gereformeerde kerken te leven. Laten wij daar dankbaar voor zijn, en dat ook laten horen in de naam der kerken.

H. Booy, Hoogeveen

☆☆☆

Een te late discussie

Via ingezonden stukken in Opbouw en het Kerkblad voor Noord- en Zuid-Holland heeft zich de afgelopen weken een discussie ontplooid over de naam die onze kerken in de toekomst zullen dragen.

Het valt op, dat sommige ingezonden stukken-schrijvers nogal verwijtend kijken naar de Landelijke Vergadering van Wezep. Die besloot op 25 november jl. om de beslissing over de naam van onze kerken over te laten aan de voortgezette Landelijke Vergadering op 19 mei a.s. waar alle kerken rechtstreeks vertegenwoordigd zullen zijn. Wezep was wel degelijk bevoegd om in deze zaak zelf een beslissing te nemen, maar vond een stemverhouding van 20 tegen 18 een te wankel basis daarvoor.

De verwijten van de ingezonden stukken-schrijvers betreffen voornamelijk de beslissing die Wezep nam om — naast andere namen — de naam Vrije Gereformeerde kerken af te wijzen en

de keus op 19 mei te beperken tot twee namen, t.w. Nederlands(e) Gereformeerde kerken en Vrijgemaakt(e) Gereformeerde kerken. Allerlei argumenten worden nu aangedragen ter verdediging van de naam Vrije Gereformeerde kerken en ter bestrijding van de andere namen. Het gaat mij verder niet om de argumenten pro of contra deze namen, maar om de vraag: Nam Wezep — zoals is gesuggereerd — met bovengenoemd besluit een beslissing over de hoofden van de kerken heen en eigenlijk tegen de wens van de kerken in en is de afwijzing van de naam Vrije Gereformeerde kerken dus een kwalijke zaak? Op die vraag past maar één antwoord: Née.

De Landelijke Vergadering had nl. bij zijn bespreking van het onderwerp in kwestie twee rapporten op tafel liggen over de naam van onze kerken: twee rapporten met de uitslagen van twee enquêtes die de Kommissie voor contact met de hoge overheid in opdracht van de Landelijke Vergadering van Kampen-1976 onder alle kerken heeft gehouden. De eerste enquête vond plaats begin 1977, de tweede begin 1978. De laatste enquête — waarbij de keus beperkt was tot drie namen — leverde geheel in lijn met de eerste enquête het volgende resultaat op: 62 kerken spraken zich uit voor de naam Nederlands(e) Geref. kerken, 13 voor Vrije Geref. kerken en 9 voor Evangelisch Geref. kerken. Welke konklusie men er verder ook uit trekt, één ding valt er duidelijk uit af te lezen, nl. een ondubbelzinnige uitspraak van de kerken tegen de naam Vrije Geref. kerken. Bovendien: een geargumenteerde uitspraak. In de rapporten van beide enquêtes zijn de argumenten pro en contra de diverse namen uitvoerig vermeld. Daaruit blijkt dat praktisch alle argumenten die nu in de diverse ingezonden stukken naar voren worden gebracht indertijd al door de kerken breed zijn overwogen. Zowel de afzonderlijke kerken als de Landelijke Vergadering hebben bepaald niet zomaar de naam Vrije Gereformeerde kerken afgewezen, maar hun beslissing gebaseerd op een serieuze weging van argumenten.

Het bovenstaande maakt ook duidelijk, dat de kerken tot tweemaal toe volledig de kans hebben gekregen om hun mening over de naam van onze kerken kenbaar te maken. Ik kan me geen zaak herinneren waarin de plaatselijke kerken zozeer rechtstreeks hebben kunnen meespreken en meebeslissen en dat ook daadwerkelijk hebben gedaan als in deze kwestie.

Bovendien: de zaak van de naam der kerken is in bespreking sinds 1972. In dat jaar stuurden enkele kerken, w.o. die van Velp, een brief aan de kerken waarin ze de naam Nederlands(e) Geref. kerken voorstelden. In 1976 hield de Landelijke Vergadering van Kampen zich met de zaak bezig en gaf aan de Kommissie voor contact met de hoge overheid bovengenoemde opdracht. Die raadpleegde de kerken en legde het resultaat daarvan voor aan Wezep. Er zijn dus in een lange reeks van jaren talloze gelegenheden geweest voor kerkleden om hun mening hierover te geven, met name binnen hun eigen gemeente, maar ook via de kerkelijke pers. Het is mij dan ook een volslagen raadsel waarom nu plotseling — 7 jaar na het begin van de procedure en 2 jaar nadat ieder via de eigen plaatselijke kerk zijn zeggheeft kunnen doen — een stroom ingezonden stukken loskomt waarin op een keuze pro de ene en contra

de andere naam wordt aangedrongen, en waarin ook nieuwe namen worden voorgesteld. Me dunkt: de ingezonden stukken-schrijvers van nu hebben als kerklid hun tijd voor inspraak voorbij laten gaan en kunnen zeker Wezep niet verwijten deze zaak te overhaasten of de kerken buitenspel te zetten. Ze voeren hun — op zichzelf heel boeiende — discussie vele jaren te laat en negeren bovendien de duidelijke uitspraken die de kerken tot nu toe al gedaan hebben.

Tenslotte: ik schreef het bovenstaande volstrekt los van enige eigen voorkeur voor de 2 namen waartussen op 19 mei moet worden gekozen. Integendeel, ik heb grote bezwaren tegen beide namen; mijn voorkeur gaat uit naar één van de andere door de meerderheid van de kerken en van de Landelijke Vergadering afgewezen namen. Maar nu de kerken via 2 enquêtes en via de Landelijke Vergadering de naam van mijn voorkeur hebben afgewezen en nadat deze kwestie 7 jaar lang op tafel heeft gelegen, is voor mij de kous af. Ook in de kerk komt er een moment dat men moet ophouden met het herhalen van oude argumenten — hoe waardevol die ook zijn — en dat men zich erbij moet kunnen neerleggen dat de meerderheid van de kerken een keuze wenst te doen die men persoonlijk liever anders zou hebben gezien.

A. P. de Boer, Nijkerk

Uit de laatste rondschriftbrief van dr Greet Rietkerk (d.d. 29-3 jl.) citeren we:

Beste vrienden,

De laatste brief had ik geschreven uit een warm en stoffig Shikarpur in Pakistan. Wel iets anders dan Lisse. Intussen is er weer heel wat gebeurd.

Zoals ik al in een vorige brief schreef, zouden we in Kenya gaan kijken of we daar niet een medisch project konden gaan opzetten met de World Presbyterian Mission.

Op terugweg van Pakistan zijn we naar Nairobi in Kenya gevlogen. Het was een goed bezoek. We werden door de zendelingen meegenomen naar hun werkgebied, in het noordelijk gedeelte van het district Kitui. Toen we in Muruu, waar de zendelingen wonen, aankwamen, verbaasden we ons erover, dat we zo weinig mensen hadden gezien. Men verzekerde ons dat ze er wel zijn, maar de mensen wonen allemaal in lage hutjes op hun eigen akker. Omdat het veel had geregend was de begroeiing zo hoog opgeschoten, dat je de hutjes niet meer zag.

We troffen het, want direct de eerste dag was er een vergadering van dominees en ouderlingen van de Kerken in dat gebied. Er zijn 25 gemeenten en er zijn al 12 Kenyase dominees, die aan de eigen Bijbelschool zijn opgeleid. Het was fijn dat we direct met hen over het medisch werk konden praten. Ze legden uit dat malaria en

mazelen grote problemen zijn. Veel kinderen zijn het afgelopen jaar aan mazelen overleden. Dit bewijst weer dat veel kinderen ondervoed zijn. Ook is verloskundige hulp hard nodig. In dit gebied van 50 bij 50 km wonen plm. 200.000 mensen. Er is een klein R.K. ziekenhuis, waar verpleegsters doen wat ze kunnen. Maar zij vertellen ons dat ze lang niet alle mensen kunnen bereiken. De regering heeft hier en daar een polikliniekje. Van georganiseerde gezondheidszorg en met name preventieve hulp is nog nooit sprake geweest. Eén van de dominees verzekerde ons dat het God is Die onze weg naar hen heeft geleid. Al 10 jaar hebben ze om medische hulp gebeden, hulp die hard nodig is en nu lijkt het mogelijk. Zouden we dan niet gaan?

Nadat we zo een aantal dagen daar hadden rondgekeken, hebben we samen met de andere zendingsarbeiders een plan voor medisch werk opgezet. We willen vanuit één centrale polikliniek of gezondheidscentrum werken. Daar vanuit hopen we veel dorpen te bereiken en daar kleinere polikliniekjes te organiseren. De mensen in de dorpen zelf willen we opleiden om in die poliklinieken te werken. We hopen dan de meeste nadruk te leggen op preventieve gezondheidszorg, voorlichting en onderwijs. Natuurlijk worden de zieken ook geholpen en zullen we bevallingen doen.

Toen we het plan bespraken op het Ministerie van Gezondheidszorg in Nairobi was de reactie positief, omdat ze zelf aan dit gebied nog niet toekomen.

Het moeilijke van dit project is, dat het in een erg achtergebleven gebied van Kenya is. Water is er moeilijk te vinden, er is geen electriciteit en de wegen zijn ook niet geweldig. De mensen zijn erg arm. Ze leven van de opbrengst van hun grond. Meestal mais en bonen. Maar als het te droog is en de oogst mislukt, is er honger. Er is bijna geen veeteelt, wat geiten en kippen zie je hier en daar. Dus vlees is iets alleen voor een feest.

Er is al een huis waar we in kunnen wonen. Maar de centrale polikliniek zal gebouwd moeten worden. De kleine polikliniekjes in de dorpen zullen door de mensen zelf worden gebouwd. De dominees waren erg positief in hun reactie toen we met hen bespraken dat we dit hele project samen zullen doen. Het Evangelie zal samen gaan met de medische hulp, vooral als de dominees ook kunnen helpen in het praten met de patiënten over de Bijbel, en als zij ze in hun eigen dorpen kunnen opzoeken.

De afgelopen weken zijn Corrie van Galen en ik naar de V.S. gegaan en hebben met de zendingscommissie van de Orth. Presb. Churches dit hele plan besproken. Sandra Campbell, de verpleegster, die ook met ons in Eritrea was, was daar ook bij. De commissie besloot ons alle drie naar Kenya te zenden. We gaan daar werken in de World Presbyterian Mission, de zending van de Reformed Presbyterian Church Evangelical Synod. De Zendingscommissie van beide Kerken waren erg enthousiast om dit project

samen aan te gaan pakken.

Het bestuur van het Thuisfront heeft besloten dat het salaris van ons alle drie vanuit Nederland zou kunnen blijven komen. Dit houdt in dat per jaar f 82.000,— moet binnen komen. Een heel bedrag, maar we vertrouwen er op dat het zeker lukt. God heeft ons steeds geholpen. Een paar maanden geleden kregen we een gift van f 225.000,—. Geheel onverwachts en onze plannen waren nog heel vaag. Maar het was bedoeld als startkapitaal om medisch werk op te zetten. We hopen ervan te kunnen bouwen, een landrover te kopen en de inrichting van de polikliniek te betalen.

Nu we pas weer terug zijn in Nederland, na al het reizen, wilden we iedereen vertellen van al deze plannen. We zijn blij dat het zover al is gekomen, maar we zijn er nog niet en hebben Uw gebed hard nodig.

Ons programma is nu om in twee maanden klaar te komen om naar Kenya te vertrekken. Er is heel wat te regelen. Van alles moet aangeschaft worden. We moeten weer van voren af aan beginnen. Als U weer verband van oude lakens zou willen gaan maken, het is hartelijk welkom. We zullen het graag gebruiken.

We hopen dat we in twee maanden ons visum hebben, dan gaan we naar Kenya en zullen allereerst onze aandacht aan de taal, het Kikamba, moeten geven.

De maanden april en mei zijn Corrie en ik hier dus in Nederland. Als U graag wat meer informatie krijgt of eens dia's wilt zien, belt U ons dan op voor een afspraak, telefoon 02521-13675 of 12140.

Wij hopen met Gods hulp weer vol goede moed te vertrekken.

Utrecht-Centrum — Uit het mededelingenblad van de Kerk van Utrecht-Centrum van 6 april jl. citeren we een verklaring van de kerkeraad betreffende de abortusproblematiek. (Al eerder is in Opbouw hierover geschreven.)

Na te hebben gekonstateerd dat binnen de gemeente misverstanden over de houding van de kerkeraad gerezen zijn vervolgt de verklaring:

In de bespreking ging het niet over abortus-provocatus zelf. Daarover zouden we niet hoeven te spreken. Naar onze overtuiging is het Woord des Heren in dezen duidelijk. De bespreking liep over de vraag of de raad zich op dit moment tot de overheid of de volksvertegenwoordiging zou moeten richten. Naar zijn mening moet dit niet gebeuren.

Het behoort niet tot onze taak te reageren op alles wat er al zo in het land voorvalt, al zijn er kerkelijke vergaderingen die, meestal ongevraagd, een oordeel geven over allerlei zaken. Wij zijn van oordeel, dat onze taak is toe te zien op de gemeente en haar te leiden naar het Woord van God. In de samenkomsten

der gemeente is zowel in de prediking als in het gebed niet onduidelijk over de abortus-provocatus gesproken. De gehele raad is het daarmee van harte eens.

De politieke vragen inzake de wetgeving, met name in een land dat zich meer en meer van God en Zijn geboden afwendt, zijn gecompliceerder. Over de taak van de overheid in dezen is onder christenen veel nagedacht, zonder dat dit tot eenstemmigheid heeft geleid.

De taak van de gemeente is wel duidelijk: bidden voor de overheid en de hemelse Vader vragen of Hij wijsheid wil schenken aan allen die hebben te beslissen over de wetgeving.

Laten we ons als gemeente en kerkeraad houden aan die taak. En laat ons leven zijn als een licht op de kandelaar, zodat daaruit kan worden geleerd door buitenstaanders: en toch is er een God Die leeft!

Theologische Studie Begeleiding — Voor theologie-studenten wordt er maandelijks een studiebijeenkomst gehouden als begeleiding vanwege onze kerken bij de studie.

Deze bijeenkomsten worden geleid door de predikanten H. de Jong van Amsterdam, O. Mooiweer van Enschede-Noord en H. Smit van Barendrecht. Op zo'n vergadering — meestal een zaterdag — wordt door één van de deelnemers een preek gehouden, die daarna besproken wordt. De andere helft van de dag wordt besteed aan een lezing.

Eén keer per jaar komen we een weekend samen, dit jaar is dit het weekend van 18-20 mei.

We stellen het zeer op prijs, als ook aanstaande theologie-studenten reeds nu aan het weekend willen deelnemen. Er is dan gelegenheid om elkaar al te leren kennen en om vertrouwd te raken met het werk van de T.S.B. Vandaar het verzoek of ieder die het komend jaar aan de theologische studie wil beginnen, zich vóór 12 mei a.s. wil opgeven bij de secretaris van de T.S.B.: Willem Smouter, Bas Backerlaan 6, 7316 DW Apeldoorn, tel. 055-211360.

Jongerendag G.L.J.C. — Het G.L.J.C. organiseert ook dit jaar een jeugd-ontmoetingsdag, op 4 juni a.s. (Tweede Pinksterdag). De bijeenkomst, in de Joriskerk te Amersfoort, zal duren van 10.45 tot 16.00 uur. Het thema is: „Omgang met God”. De sprekers zijn drs H. de Jong uit Amsterdam en drs W. G. Rietkerk uit Eck en Wiel. Verder is een aantal gastsprekers uitgenodigd om iets van de toepassing van het thema op hun eigen werktein te vertellen. Ir. Biersteker zal over de „techniek” spreken, de heer Breeman over het zakenleven, de heer Kampsteeg over de journalistiek en de heer Van den Brink over „het milieu”. Deze toespraakjes worden in een soort marktprogramma gehouden, voor steeds een kleine groep.

Toegangsprijs f 5,—. Menemen: Bijbel, brood en pen. Opgaven is niet nodig. Voor meer informatie zie het blad van de G.L.J.C. Verkenning.

Thessaloniki — In het nummer van 16 maart 1979 is het gifnummer van de diakonie van de Geref. Kerk (Vrij.) te Eindhoven abusievelijk verkeerd vermeld. Dit nummer is niet: 4292353, maar: 3292353. Op dit nummer kunnen giften bestemd voor het werk van ds Andrew Tsangalides in Thessaloniki worden overgemaakt.

nieuws uit breder kring

Zin in Arbeid — Op 21 april organiseert de Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte het voorjaarscongres in het kerkcentrum „De Ark” te Maarssebroek. Het thema voor het congres is: „Zin in arbeid”.

Sprekers zijn: Prof. dr B. Goudzwaard, A. Hordijk, prof. dr P. Nijkamp en prof. dr ir. H. van Riessen. Het jongste nummer van 'Beweging 79' is eveneens aan het thema van de arbeid gewijd. Dit nummer is uitstekend geschikt als voorbereidende studie voor het congres.

De sprekers op het congres zijn ook de auteurs, die in genoemd nummer van 'Beweging 79' hebben geschreven. Tijdens het congres zullen zij het onderwerp verder behandelen. Dan zullen ook vragen aan de orde komen zoals: Méént prof. Goudzwaard wat hij schrijft over de noodzaak van inkomensmatiging of wil hij alleen maar 'prikken'? Hoe zou matiging te realiseren zijn? Hoe komt het dat de moderne techniek wel meer mogelijkheden tot leniging van nood biedt, maar dat tegelijkertijd de arbeid onmenselijker en de samenleving onleefbaarder worden? Zijn dit soort ontwikkelingen (nog) te keren? En zo ja, hoe dan? Hoe zien vraagstukken als arbeidsverdeling, arbeidsvreugde, mechanisering van de arbeid e.d. er uit in het licht van een christelijk wijsgerige visie?

Een lunch pakket is voor een zeer redelijke prijs verkrijgbaar. Aanvang 10.00 uur! Slot plm. 16.00 uur.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

Stichting Galerie 3 — Op 4 april jl. is te Kampen opgericht de Stichting Galerie 3. In de statuten is de volgende doelstelling opgenomen: „De stichting heeft ten doel de interesse van de regionale bevolking m.b.t. uitingen van de moderne cultuur, in het bijzonder op het terrein van de beeldende kunst, te verdiepen. De stichting tracht haar doel te verwezenlijken door het exposeren van het werk van hedendaagse kunstenaars en het stimuleren van de discussie over de relatie kunst en levensbeschouwing.”

Het bestuur heeft het voornemen jaarlijks ongeveer 7 exposities te houden van het werk van beeldende kunstenaars uit het gehele land. Bovendien ligt het in de bedoeling regelmatig discussieavonden te organiseren over de relatie tussen beeldende kunst en levensbeschouwing.

Tot nu toe zijn exposities gehouden van o.a. Pit van Loo, Jan van Loon en Marc de Klijn.

Van 14 april tot 19 mei exposeren Johan Meeske en Wolter Meeske hun schilderijen en keramiek in de Galerie, Burgwal 96 te Kampen.

Voor openingstijden kan men bellen 05202-19243. Geïnteresseerden en potentiële donateurs van de stichting zijn zeer welkom.

VOCO — Op zaterdag 5 mei a.s. wordt een openbare vergadering van de VOCO belegd. De VOCO is de „Vereniging van bij het Onderwijs betrokken Christelijke Ouders”. Van haar doelstellingen citeren we:

„De VOCO is opgericht omdat in sommige christelijke scholen niet meer in alle opzichten wordt aangesloten bij de christelijke opvoeding die de ouders aan hun kinderen geven. De VOCO wil zich inzetten voor het onverkort handhaven van het christelijk karakter van het onderwijs. De VOCO doet een beroep op alle ouders, leerkrachten en ieder die het christelijk karakter van ons onderwijs ter harte gaat, om zich aan te sluiten bij de VOCO.”

Op de bijeenkomst, die om 9.30 uur begint in de Zuiderkerk te Zwolle (adres: Zuiderkerkstraat 31 te Zwolle) zal spreken de heer R. Matzken te Brummen. Zijn thema is: „De School is Poort naar Utopia. De Ideeën van de Frankfurter School over de Nieuwe Mens.”

Adres VOCO: Postbus 8045, Groningen.

C.O.G.M.A.-conferentie — De jaarlijkse conferentie van het C.O.G.M.A. C(ontact) O(rgaan) G(ereformeerde) G(ezindte) wordt D.V. gehouden op woensdag 6 juni 1979 in 'De Aker' te Putten.

Thema van deze conferentie zal zijn: Welke betekenis heeft het 'Samen op weg' (Hervormd en Gereformeerd) voor de gehele Gereformeerde Gezindte?

Dit thema zal belicht worden door ds B. J. Aalbers, secretaris van de raad van deputaten 'Samen op weg' en ds C. den Boer, studiesecretaris van de Geref. Bond.

De kosten voor deze conferentie bedragen f 18,00 p.p. (koude lunch en consumpties inbegrepen).

Deelnemerslijst en stellingen van de referaten worden voor de conferentie toegezonden aan de deelnemers.

Aanmeldingen voor deelname bij de secretaris, ds J. H. Velema, Whemelaaan 6, Nunspeet, tel. 03412-1379, giro 880514.

Op Goede Vrijdag nam de Here tot Zich mijn lieve vrouw, onze lieve mama, mijn lieve dochter

Irma Louise Prudhomme van Reine-Goedhart

op de leeftijd van 34 jaar.

Johannes 11:25

W. A. Prudhomme van Reine
Arianne
Jacoline
Alies

A. G. Goedhart-van Noord

8303 EX Emmeloord, 13 april 1979
Kaspische straat 8

Op de Eerste Paasdag is in Jezus ontslapen onze trouwe mede-ouderling

br. Albert Johannes Buitenhuis

Hij werd 70 jaar.

Met dankbaarheid gedenken wij zijn trouwe arbeid in het midden der Gemeente.

Trooste de HEERE zijn vrouw en kinderen.

Namens de kerkeraad der Gereformeerde Kerk (vrijgem.) te Schiedam,

Ds L. W. G. Blokhuis, voorzitter
A. de Blois, secretaris

Met grote droefheid, maar getroost door het geloof in Christus, die de dood heeft overwonnen, ontsliep op Goede Vrijdag onze geliefde zuster en medelid

Irma Louise Prudhomme van Reine-Goedhart

echtgenote van W. A. Prudhomme van Reine

Het faalt aardse vrienden vaak aan krachten, maar nooit een vriend als Jezus is.

De Bijbelkring:

fam. v. d. Brink
fam. de Graaf
T. v. d. Heide
fam. Kaptein
Fam. v. d. Klooster
fam. Lakerveld
fam. Ottens
fam. Vos
A. v. d. Wekken
fam. van Zwieten

13 april 1979

*U bent van harte welkom
op het*

Goud- en Zilversmidatelier

„DE VLINDER”

H. de Miranda,
Maartensgat 21,
3311 CK Dordrecht
Tel. 078-139082

Te koop gevraagd:

ANSICHTKAARTEN

f 1,— per stuk.

Stationsweg 239, 9201 GN Drachten
Telefoon 05120-19873

★

PLAATS

**UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD!**

★

KERKNIEUWS lezen

Op de hoogte wezen.

tel. 045 - 71 04 01

Zendt onderstaande bon naar Kerknieuws, postbus 280, 6400 AG Heerlen.

Ondergetekende wenst een proefnummer/een abonnement.

Naam: .....

Adres: .....

Op. ....

handtekening: .....

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders
is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 - Zeist